

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΑΓΙΔΗΣ

(Αφήγηση από την εγγονή του ήρωα Μαρία Λαονάρη, απόφοιτο του Λυκείου Μ. Κουτσόφτα – Α. Παναγίδη)

Ο Ανδρέας Παναγίδης γεννήθηκε στο Παλιομέτοχο στις 30 Ιανουαρίου του 1934. ήταν σπουδαίος άνθρωπος και εξίσου γενναίος με όλους τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ. Κατόρθωσε, παρά το νεαρό της ηλικίας του να παντρευτεί, να κάνει παιδιά, αλλά και να αγωνιστεί για την πατρίδα του. Πολέμησε γενναία και σήμερα ανήκει στους αθάνατους ήρωες, αφού ήταν ένας από τους εννέα απαγχονισθέντες. Ήταν ο μόνος που είχε παιδιά, αλλά δεν κατάφερε να τα δει να μεγαλώνουν, αφού όταν απαγχονίστηκε ήταν πολύ μικρά. Αυτά τα τρία παιδιά μεγάλωσαν, παντρεύτηκαν και του χάρισαν έξι εγγόνια. Ένα απ' αυτά τα παιδιά είμαι κι'εγώ και είναι τιμή μου να έχω αυτό τον ήρωα για παππού.

Ο Ανδρέας Παναγίδης ήταν καλός οικογενειάρχης και λάτρευε τη γυναίκα και τα παιδιά του. Αυτή του η αγάπη φαινόταν μέσα από τις πράξεις του. Παρά τη φτώχεια που επικρατούσε εκείνη την εποχή, φρόντιζε ν' αγοράζει καθημερινά καραμέλες στα παιδιά του όταν επέστρεφε στο σπίτι από τη δουλειά. Του άρεσε να ρίχνει ψηλά τις καραμέλες και να βλέπει τα παιδιά να τρέχουν να τις μαζέψουν. Τότε εργαζόταν σαν επιπλοποιός αλλά για ένα μικρό χρονικό διάστημα δούλεψε και σαν μάγειρας στη Ν.Α.Α.Φ.Ι. του αεροδρομίου Λευκωσίας. Ήταν αχώριστος φίλος με το Μιχαήλ Κουτσόφτα και πάντα βοηθούσε ό ένας τον άλλο. Πριν ακόμη ενταχθούν στην ΕΟΚΑ, ύψωναν κάθε βράδυ την ελληνική σημαία, σε διάφορα σημεία του χωριού, αλλά το επόμενο πρωί την κατέβαζαν οι Άγγλοι. Ένα βράδυ αποφάσισαν ν' ανέβουν στον ευκάλυπτο στην πλατεία του χωριού κι' εκεί ύψωσαν τη σημαία στο πιο ψηλό σημείο. Κατεβαίνοντας έκοψαν όλα τα κλαδιά του ευκάλυπτου ώστε κανένας να μην μπορεί να κατεβάσει τη σημαία. Το επόμενο πρωί μάταια οι Άγγλοι προσπαθούσαν να κατεβάσουν τη σημαία. Έτσι αναγκάστηκαν να κόψουν τα δέντρα. Η ορκομοσία τους στην ΕΟΚΑ έγινε από τον τομέαρχη Κυριάκο Γωγάκη. Το τελευταίο βράδυ πριν τον συλλαβούν οι Άγγλοι, ο Ανδρέας Παναγίδης το πέρασε με την οικογένειά του. Έπαιξε και γέλασε με τα παιδιά του. Ύστερα πήρε τον Αριστείδη που ήταν τεσσάρων ετών στα πόδια του και τον ρώτησε αν ήξερε για τον Καραολή και το Δημητρίου. Ο μικρός του απάντησε «είναι ήρωες παπά». Ύστερα ρώτησε τον πατέρα του «παπά θα γίνεις κι' εσύ ήρωας;». Ο Παναγίδης αρχικά τα έχασε και αφού δάκρυσε του απάντησε «αν το θέλει ο Θεός γιε μου θα γίνω». Αμέσως μετά έβαλε τα παιδιά για ύπνο και τα φίλησε. Αυτές ήταν οι τελευταίες στιγμές του Παναγίδη με την οικογένειά του. Την επόμενη μέρα 16 Μαΐου 1956, ο Παναγίδης, ο Κουτσόφτας και ο Παρασκευάς Χοιροπούλης, πήγαν στο αεροδρόμιο Λευκωσίας, στο παρατηρητήριο "Όμηρος". Στόχος τους ήταν να πάρουν τα όπλα που βρίσκονταν εκεί και να απαγάγουν τον Άγγλο στρατιώτη που τα φρουρούσε. Το στρατιώτη σκόπευαν να τον ανταλλάξουν με το Χαρίλαο Μιχαήλ ή τον Αντρέα Ζάκο. Τη συγκεκριμένη μέρα όμως, σε μικρή απόσταση από το παρατηρητήριο, υπήρχαν πολλοί στρατιώτες που τοποθετούσαν συρματοπλέγματα. Μέσα στο παρατηρητήριο, αντί ένας στρατιώτης, υπήρχαν δύο. Έγινε μεγάλη μάχη κατά την οποία σκοτώθηκε ο ένας στρατιώτης και τραυματίστηκε ο δεύτερος. Οι τρεις τους, προσπάθησαν να διαφύγουν, αλλά δυστυχώς δεν τα κατάφεραν. Πρώτος συνελήφθη ο Παναγίδης και μετά από 10 λεπτά ο Κουτσόφτας. Δυόμισι ώρες μετά, συνελήφθη και ο Χοιροπούλης με τη βοήθεια ελικοπτέρου. Οδήγησαν και τους τρεις αγωνιστές στο αεροδρόμιο, όπου και τους βασάνισαν φοβερά. Μετά οδήγησαν τον Παναγίδη στην Ομορφίτα, τον Κουτσόφτα στον Άγιο Δομέτιο και το Χοιροπούλη στο Σαράγιο. Η δίκη ξεκίνησε στις 13 Ιουνίου και στις 18 Ιουνίου εκδόθηκε η δικαστική απόφαση. Η απόφαση έλεγε ότι ο Παναγίδης με τον Κουτσόφτα θα απαγχονίζονταν, ενώ ο Χοιροπούλης θα εξοριζόταν. Δικηγόροι των δύο αγωνιστών ήταν ο Μιχαλάκης Τριανταφυλλίδης, ο Γλαύκος Κληρίδης, ο Ρένος Λυσιώτης και ο Τίτος Φάνος. Κατά τη διάρκεια της κράτησης τους, πέρασαν φοβερά βασανιστήρια από τους Άγγλους. Ο Παναγίδης, εκτός από τη σωματική πέρασε και από ψυχολογική βία, γιατί οι Άγγλοι πίστευαν ότι θα πρόδιδε πιο εύκολα την πατρίδα του, αν έβαζαν

μπροστά τα παιδιά του. Μια μέρα αφού τον βασάνισαν, τον ρώτησαν πόση περιουσία θ' αφήσει στα παιδιά του. Ο Παναγίδης τους απάντησε «ούτε γρόσι, μόνο το όνομα μου». Τότε οι Άγγλοι άνοιξαν μια βαλίτσα γεμάτη χρήματα και του είπαν ότι αν πρόδινε ένα συναγωνιστή του για κάθε παιδί του θα τον άφηναν ελεύθερο και θα γινόταν πλούσιος. Τότε ο Παναγίδης έριξε την τσάντα στο πάτωμα και τους είπε ότι προτιμά τα παιδιά του να ζήσουν μια δύσκολη ζωή και να είναι περήφανα παρά να τον θεωρούν προδότη.

Οι Άγγλοι είχαν υποσχεθεί στον Παναγίδη ότι θα του επέτρεπαν να δει τα παιδιά του, να τ' αγκαλιάσει και να τα φιλήσει την τελευταία μέρα. Όταν η οικογένεια πήγε να τον επισκεφθεί για τελευταία φορά η αγγλίδα δεσμοφύλακας απαγόρευσε την είσοδο των παιδιών στις φυλακές. Τότε η σύζυγος του Παναγίδη, Γιαννούλα, δεν άντεξε και αρπάζοντας το μικρότερο παιδί της από τα χέρια της Αγγλίδας το έριξε στο χώμα και της επιτέθηκε. Την κτύπησε άγρια και κατάφερε να πάρει τα παιδιά της στον πατέρα τους. Δεν επέτρεψαν στον Παναγίδη να τ' αγκαλιάσει, αλλά τουλάχιστον τον είδαν για τελευταία φορά.

Είναι δύσκολο να περιγράψει κανείς τις τελευταίες στιγμές των ηρώων. Χόρευαν και τραγουδούσαν με όλη τους την ψυχή. Ο πατέρας του Παναγίδη αυθόρμητα έβγαλε ένα μαντίλι για να χορέψει με το γιο του. Επειδή όμως δεν μπορούσε να πάρει το μαντίλι, ακούμπησαν τα χέρια πάνω στο σύρμα της πόρτας και ξεκίνησαν να χορεύουν. Ο γιος του Παναγίδη, Αριστείδης, κτυπούσε τα χέρια φωνάζοντας «όπα». Ο Παναγίδης τότε του είπε: «χόρευε γιε μου, χόρευε για το μεγάλο ταξίδι που θα κάνει απόψε ο πατέρας σου». Ο πατέρας του Παναγίδη με δυνατή φωνή απήγγειλε το ποίημα: «τι τιμή στο παλικάρι όταν πρώτο στη φωτιά σκοτωθεί για την πατρίδα με τη σπάθα στη δεξιά» και η μάνα του απήγγειλε το τσιαττιστό «ήθελα να' μουν νια για να πάω πολεμήσω και έτσι αιώνιον ζωή να την κληρονομήσω». Έτσι αποχαιρέτησαν οι οικογένειες τους τρεις μελλοθανάτους. Έτσι αντιμετώπισαν οι τρεις το θάνατο τους. Απαγχονίστηκαν στις 21 Σεπτεμβρίου 1956.

Για μένα ο Ανδρέας Παναγίδης είναι πολύ ξεχωριστό άτομο. Είμαι περήφανη που είναι παππούς μου και ξέρω ότι το όνομα του είναι η μεγαλύτερη και πιο βαριά κληρονομιά που μπορούσε ν' αφήσει στα παιδιά και τα εγγόνια του. Η τιμή είναι τεράστια για κάθε άνθρωπο που συγγενεύει με έναν ήρωα και ο θαυμασμός που τρέφω για τον παππού μου και για κάθε ήρωα είναι απερίγραπτος. Εύχομαι μόνο να υπήρχαν περισσότεροι άνθρωποι σαν κι αυτούς, έτοιμοι να θυσιάσουν κάθε τι που αγαπούν, για χάρη των ιδανικών τους, για χάρη της πατρίδας, για χάρη της ελευθερίας.

«είμεθα όλοι καλά και με την αδελφική μας φιλία που έχουμε ο ένας για τον άλλο, γλυκαίνουμε τον πόνο και το δάκρυ.

Με την αγνή μας ψυχή και τα πατριωτικά μας τραγούδια κάνουμε να λάμπουν και να δονούν τα κελιά του θανάτου. Αυτά τα σκοτεινά κελιά που άλλοτε ήταν κελιά της φρίκης και του τρόμου, είναι τώρα κελιά λαμπερά, χαράς και περηφάνιας. Αδελφέ μου, περιμένουμε τη μέρα της εκτέλεσης μας σαν άγια ώρα της ελευθερίας.....».

(Απόσπασμα επιστολής του Α. Παναγίδη προς τον αδελφό του Κυριάκο)